

dî'nin fıkha dair *en-Nâfi'* adlı eserini nazma çevirdiği kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Mehâsin el-Hüseyînî, *ez-Zeyl* (Zehebî, *el-İber* içinde), IV, 165; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-muğıyye*, I, 203-207; İbn Habîb el-Halebî, *Tezkiretü'n-nebih fi eyyâmî'l-Manşûr ve benîh* (nşr. Muhammed Muhammed Emîn), Kahire 1986, III, 183-184; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, I, 84; İbn Kâdî Şühbe, *Târîh* (nşr. Adhân Dervîş), Dımaşk 1977, I, 495; II, 412, 674; III, 65-66; İbn Hacer, *ed-Dürrerü'l-kâmine*, I, 204-205; İbn Tağrıberdî, *el-Menhelü's-şâfi*, I, 393-395; a.mlf., *en-Nücümü'z-zâhire*, X, 297-298; İbn Kutluboğa, *Tacü't-terâcim* (nşr. Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf), Dımaşk 1413/1992, s. 117-119, neşredenin girişi, s. 33; Nuaymî, *ed-Dâris fi târîhi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, I, 525-526; Temîmî, *et-Tabakâtü's-seniyye*, I, 396-398; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1248, 1516, 1825; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 26, 113; Brockelmann, *GAL*, II, 94; *Suppl.*, II, 86-87, 211, 252, 267; Nâci Ma'rûf, *Târîhu'ule-mâ'i'l-Müstaşriyye*, Kahire 1396/1976, I, 35, 44, 46, 250; II, 291, 297-298; Ahmet Özel, *Hane-fî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 72, 79, 124; Ebû'l-Fazl Bircendî, "İbn Fasîh", *DMBİ*, IV, 398-399.

AHMET ÖZEL

İBNÜ'L-FELEKÎ

(ابن الفلكي)

Ebû'l-Fazl Ali b. el-Hüseyin
b. Ahmed el-Hemedânî el-Felekî
(ö. 427/1036)

Hadis hâfızı.

Muhtemelen Hemedan'da doğdu. Astronomi ve matematik âlimi olan dedesi Ebû Bekir Ahmed b. Hasan el-Felekî'ye nisbetle İbnü'l-Felekî diye anıldı. Tahsiline Hemedan'da başladı. Burada ve öğrenim için gittiği Irak ve Horasan bölgelerinde Ebû Saîd es-Sîrâfî, İbn Rezküye, Ebû'l-Hüseyin Ali b. Muhammed b. Bişrân ve Kâdılkudât Ebû Bekir el-Hîrî gibi âlimlerden ders aldı. Kendisinden de Ahmed b. Muhammed el-Meydânî ile diğer bazı şahsiyetler rivayette bulundu. Hâce Abdullah-ı Herevî, İbnü'l-Felekî'nin gayretli bir sûfi olduğunu ve hâfızası ondan daha güçlü bir kimse görmediğini söylemiştir. Bazı kimseler ilminden faydalanmadığı gerekçesiyle onu eleştirmişse de Zehebî hadis rivayet etmeye fırsat bulmadan genç yaşta vefat ettiğini kaydeder. Titiz bir muhaddis olduğu bildirilen İbnü'l-Felekî Şâban 427'de (Haziran 1036) Nişâbur'da vefat etti.

Çeşitli eserler yazdığı belirtilen İbnü'l-Felekî'nin (İbnü's-Salâh, II, 611) bu çalış-

malarından ikisinin adı zikredilmiş olup bunlardan *Muntehe'l-kemâl fi ma'rifeti'r-ricâl*'in 1000 cüz hacirinde olduğu söylenmiş, Zehebî bu eseri el-Muntehâ fi ma'rifeti'r-ricâl (*A'lâmü'n-nübelâ'*, XVII, 503) ve el-Muntehâ fi'l-kemâl fi ma'rifeti'r-ricâl (*el-İber*, II, 256) adlarıyla kaydetmiştir. Onun diğer eseri ise *Ma'rifetü elkâbi'l-muħaddişin* adını taşımaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sem'ânî, *el-Ensâb*, IX, 329-330; İbrâhim b. Muhammed es-Sarîfînî, *el-Muntehab mine's-Siyâk* (M. Kâzım el-Mahmûdî), Kum 1403/1362, s. 573; İbnü's-Salâh, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, II, 611-613; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XVII, 502-503; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, III, 1125; a.mlf., *el-İber*, II, 256; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 421-430*, s. 195-196; Safedî, *el-Vâfi*, XXI, 33-34; İsnvî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 268; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 213-214; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 430-431; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1858; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 687; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstemtafe*, s. 121.

EMİN ÂŞIKUTLU

İBNÜ'L-FERRÂ, Ebû Ya'lâ

(bk. EBÜ YA'LÂ el-FERRÂ).

İBNÜ'L-FERRÂ, Ebû'l-Hüseyin

(bk. İBN EBÜ YA'LÂ).

İBNÜ'L-FERRÂ el-BEGAVÎ

(bk. BEGAVÎ, Ferrâ).

İBNÜ'L-FİRKÂH

(bk. FEZÂRÎ, İbrâhim b. Abdurrahman).

İBNÜ'L-FURÂT, Ahmed

(أحمد بن الفرات)

Ebû Mes'ûd Ahmed b. el-Furât
b. Hâlid ed-Dabbî er-Râzî
(ö. 258/872)

Hadis hâfızı.

180 (796) yılı civarında doğdu (Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XII, 481). Babası da muhaddisti. Küçük yaşta hadis tahsiline başladı ve çok hadis ezberlediği için on sekiz yaşında iken "Reyli küçük hâfız" diye tanındı. Hadis öğrenimi için Bağdat, Basra, Kûfe, Hicaz, Yemen, Şam, Mısır ve Cezî-

re'yi dolaşarak Abdullah b. Nümejr, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Yezîd b. Hârûn, Yahyâ b. Âdem, Abdürrezzâk b. Hemmâm es-San'ânî, Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî ve Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn gibi muhaddislerden hadis tahsil etti. Kendisinden Ebû Dâvûd es-Sicistânî, İbn Ebû Âsim, Muhammed b. Yahyâ b. Mende ve Abdurrahman b. Yahyâ b. Mende gibi âlimler rivayette bulundu. İlmî seyahatlerini tamamladıktan sonra İsfahan'a yerleşti ve ömrünün son kırk beş yılında burada hadis rivayet etti.

İbnü'l-Furât, meşhur muhaddislerin rivayetlerini önce talebelerinden dinleyerek ezberler, daha sonra onların yaşadığı bölgelere giderek rivayetlerini bizzat kendilerinden dinlerdi. Bağdat'a gittiğinde Ahmed b. Hanbel'in hadis meclisinde uzun süre bulunmuş, İbn Hanbel, Resûlullah'la ilgili rivayetleri ondan daha iyi ezbere bilen bulunmadığını söylemiştir. İsfahan'a gittiğinde ezberinden binlerce hadis imlâ ettiği, bu hadisler kitaplarıyla karşılaştırıldığında sadece birkaç yerde hata ettiğinin görüldüğü kaydedilen İbnü'l-Furât 1700 kadar hocadan 1.500.000 hadis yazdığını, ancak bunlardan 310'unun rivayetlerini eserlerine aldığını bildirmiştir.

Hadis münekkileri onu sika, hâfız ve me'mûn olarak değerlendirmiş, ancak İbn Hırâş yalan söylediğini ileri sürmüştür. Bu suçlamayı nakleden İbn Adî, İbnü'l-Furât'ın münker rivayetini bilmediğini, onun doğru sözlü bir hâfız olduğunu söylemiş, Zehebî de İbnü'l-Furât'la ilgili bu suçlamaya kitabında yer verdiği için İbn Adî'yi eleştirmiş, iddiayı ortaya atan İbn Ukde ile İbn Hırâş'ın râfîzî ve bid'atçı olduklarını, sözlerine itibar edilemeyeceğini belirtmiştir. İbnü'l-Furât Şâban 258'de (Haziran 872) İsfahan'da vefat etti.

İbnü'l-Furât'ın günümüze ulaştığı bilinen tek eseri *el-Muntekâ min cüz'ih* olup Sezgin'in *Cüz' fihî aħbârü Ahmed b. el-Furât* adıyla kaydettiği eserin bir nüshası Dârü'l-kütüb'iz-Zâhiriyye'de bulunmakta (Mecmua, nr. 51, vr. 40-44), bu risâledeki rivayetleri İbnü'l-Furât'ın cüzünden Zehebî'nin seçtiği belirtilmektedir (Elbânî, s. 89). Müellifin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *el-Müsned*, *et-Tefsîr*, Kerîme bint Abdülvehhâb el-Kureşîyye (ö. 641/1243) tarafından icâzet yoluyla rivayet edilen *Ehâdisü'l-efrâd*.